

**MİLLÎ
CİNÂYÂT
KOLEKSİYONU**

VASSAF KADRÎ - SÜLEYMAN SÛDÎ

NOTLANDIRARAK HAZIRLAYAN
DİDEM ARDALI BÜYÜKARMAN

YAYIN NU: 1677

EDEBÎ ESERLER: 867

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-094-4

www.otuken.com.tr

otuken@otuken.com.tr

1. Basım: Labirent, 2013

2. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul

Tel: [0212] 251 03 50 • [0212] 293 88 71 - Faks: [0212] 251 00 12

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Proje Editörleri: Seval Şahin, Banu Öztürk,
Didem Ardalı Büyükarman

Tashih: Zeynep Arpacı

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: LARUS YAYINEVİ ve TİCARET A.Ş

Bağlar Mah. 62. Sok. Yıldızlar Plaza No:10/A

Bağcılar-Güneşli / İSTANBUL

Sertifika Numarası: 49657

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İÇİNDEKİLER

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE POLİSİYE DİZİSİ	7
MİLLÎ CİNÂYÂT KOLEKSİYONU ÜZERİNE	9
SÜLEYMAN SÜDÎ VE VASSAF KADRİ HAKKINDA	13

MİLLÎ CİNÂYÂT KOLEKSİYONU

KANLI PERİ	19
KARA CADİ	61
SİYAH PENÇE	91
ANİ FELAKET	123
GÖRÜLMEMİŞ BİR AŞK	159
YERALTI ŞEHRİNDE BİR CİNAYET	195
ÇİN GUGUKLU SAAT	225
KANLI PERİ'NİN SON AŞKI	255
ESRARENGİZ BİR DÜĞÜN	285
DİRİLEN CENAZE	317

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE POLİSİYE DİZİSİ

Geçmişten Günümüze Polisiye dizisi, yayına hazırlanırken ilk göz önünde bulundurulmuş unsur imla birliğinin sağlanması oldu. Bunun için şu yöntemi izledik:

- 1- Günümüzde kullanılan icat, marifet vb. gibi kelimeler bugünün imlasıyla yazılmıştır.
- 2- Arapça filhakika, maalmemnuniye gibi zarflar bitişik olarak yazılmış, mümkün olduğu kadar uzatma ve inceltme işaretlerinden kaçınılmıştır.
- 3- Ayın ve hemze işaretleri kelimelerin anlamı değişmediği sürece, âdem, adem gibi, kullanılmamıştır.
- 4- Farsça terkiplerde orijinal imla, aşk-ı memnû gibi, dikkate alınmıştır.
- 5- Eser, bir edebî metin olduğu için sadeleştirme yapılmamış, günümüz okurunun anlayabilmesi için bugün kullanılmayan ifadelerin karşılığı dipnot olarak verilmiştir. Ayrıca bugün kullanılmayan ya da az kullanılan kelimeler, kavramlar, isimler dipnotta açıklanmıştır.
- 6- Baskı hatasından kaynaklandığı düşünülen yerlerde metin tamiirine gidilmiştir.
- 7- Noktalama işaretlerine mümkün mertebe müdahale edilmemiştir.
- 8- Metinde yer alan yabancı kelimelerin anlamı sayfa sonunda dipnotlarla verilmiştir.

Bu dizinin tekrar yayınlanması konusunda bizi teşvik eden ve tarihin sayfalarında kaybolmuş bu eserleri okuyucuyla buluşturma hevesimizi paylaşan Ötüken Neşriyat'a teşekkür ederiz. Umarız siz okurlar da bu hevesimize ortak olur, polisiyenin muammalı sayfalarında bize eşlik edersiniz.

Seval Şahin
Banu Öztürk
Didem Ardalı Büyükarman

MİLLÎ CİNÂYÂT KOLEKSİYONU ÜZERİNE

Türk edebiyatında özellikle 1908 senesinden sonra yoğunlukla basılmaya başlanan polisiye roman serilerinin en ünlüleri Ebüssüreyya Sami'nin *Türklerin Sherlock Holmes'i Amanvermez Avni* (1913-1914) ile Hüseyin Nadir'in *Fakabasmaz Zihni* (1922), Peyami Safa'nın Server Bedi imzasıyla yayınladığı *Cingöz Recai* (1924) ve Behlül Dâna müstearı ile İskender Fahreddin Sertelli'nin *Yılmaz Nuri, Eleğeçmez Kadri ve Şeytan Hadiye* (1928) dizileridir. Bu seri polisiyelerin yanında pek dikkati çekmese de seriye dönüşmemiş polisiyeler de yayımlanır. Tek kitaptan oluşsalar bile bu polisiyelerde de hedeflenen bir seriye dönüşmek ve yeni hikâyelerle okuyucuların karşısına çıkmaktır.

Moralizade Vassaf Kadri ile Süleyman Sûdî tarafından 1914 senesinde, haftalık olarak yayımlanan *Millî Cinâyât Koleksiyonu* bir polisiye roman serisi olmak heyecanı ile kaleme alınır. Eser, Batı edebiyatından yapılan çeviri romanlardan farklı olarak özgün ve yerli bir polisiye olduğu iddiasıyla millî üst başlığı altında yayımlanır. Her biri yaklaşık kırk elli sayfadan oluşan, resimli kapaklara sahip on bölümlük serinin, dönemin gazetelerinde yayımlanan tefrikalardan bir farkı yoktur. Buna karşılık eserin “koleksiyon” adını taşıması, edebiyat tarihimizde genellikle bir “dime novels” yani birbirinden bağımsız olarak yayımlanmış “onparalık öyküler” serisi olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Oysa eser, adının aksine, içeriği ve teknik yapısıyla tek kitaplık bir polisiyedir.

Süleyman Sûdî ve Vassaf Kadri “Kanlı Peri” adını verdikleri ilk kitabın başında, ortaklaşa kaleme aldıkları mukaddimede, İstanbul'da son yirmi sene zarfında matbuat kayıtlarına geçmemiş birçok esrarengiz cinayet işlendiğini belirterek *Millî Cinâyât Koleksiyonu*'nda bu esrarengiz cina-

yetlere ve olağanüstü olaylara ayna tutacaklarını belirtirler. Eserde, İstanbul'un altındaki dehlizlerde yaşayan, peri-cadi tevatürlerinin ardına saklanan, çoğunluğu kadınlardan oluşan büyük bir çetenin işlediği korkunç cinayetler ile bu çeteyi çökertmeye çalışan polis memuru Siyah Pençe Hüseyin Bey ile yardımcısı Abdal Ahmed'in maceraları anlatılır. Romanın başlangıç/serim bölümünü ilk üç kitap oluşturur. Ardından gelen altı kitap birbirine neden sonuç ilişkisi ile bağlıdır. Son kitap "Dirilen Cenaze" ise kendinden önceki kitapları izler ve eser sonlandırılır. Tüm kitaplar ancak bir sıra ile okunursa anlamlıdır ve aradan herhangi bir kitap çıkarılırsa eserin içerik bütünlüğü bozulur. Birinci kitapta başlayan hikâyeye, onuncu kitaba kadar sona ermeden sürerken her yayımlanan kitabın sonunda bir sonraki kitabın ismi verilerek tanıtımı yapılır. Yazarlarımız, yalnızca serinin onuncu kitabına gelecek eserin tanıtımını yapmadan, yalnızca "son" yazmayı uygun görmüşlerdir. Aslında bu "son" için gerçek anlamda bir son demek zordur. Çünkü polislerin katilleri ele geçirmeleri, hikâyenin sonlanması ve adaletin tecelli etmesi için ikinci on kitaplık seri beklenmek zorundadır. Öyle anlaşılıyor ki yazarlarımız, on kitap boyunca sürdürdükleri romanı esasen ikinci kısmın sonunda, yani yirminci kitapta tam olarak sonlandırmayı düşünmüşler ancak nedenini bilemediğimiz bir şekilde bunda muvaffak olamamışlardır. Bir anlamda *Millî Cinâyât Koleksiyonu* için yarım kalmış bir polisiyedir de denilebilir.

Millî Cinâyât Koleksiyonu'nun beşinci kitabı olan "Görülmemiş Bir Aşk" adlı tefrikanın arka kapak sayfasında yayınevi tarafından verilen kitap adlarından, yayımlanmayan ikinci kısım hakkında da haberdar oluyoruz. Yazarlar serinin ikinci kısmındaki kitapların isimlerini aşağıdaki sırayla vermişlerdir.

1. Yaver Bey Kimi Seviyor?
2. Yeraltında Yangın
3. Ecinniler Arasında
4. Kayıp Kızlar

5. Yeraltının Çakıcısı
6. Mühim ve Müthiş Bir Define
7. Yedi Sene Kayıp Bir İnsan yahut Kömürcü Hüseyin Vakası
8. Mühim Bir Keşif
9. Yeraltını Keşfeden Çocuk
10. Son Vak'a ve Son Cinayet

Tamamı Cemiyet Kütüphanesi tarafından neşrolunan ve her hafta perşembe günleri satışa çıkan serinin ilk iki bölümünün başlangıç sayfalarında, eserin basıldığına dair kayıt varken sonraki bölümlerin üzerinde “Bâb-ı Âlî karşısında Tevsî-i Tıbbât Matbaası” kaydı vardır.

Serinin ilk kitabının önsözünde okuyucuya ortaklaşa seslenen yazarların, yazının sonuna düştükleri 7 Şubat 1327 (20 Şubat 1912) ile romanın basım tarihi olan 1330 (1914) tarihleri dikkat çekicidir. İki tarih arasındaki iki yıllık fark yazarlarımızın romanı iki yıl sonra bastırabildiklerini gösteriyor. Diğer yandan *Millî Cinâyât Koleksiyonu*'nun Latin harfleriyle yeniden basımı için de tam 99 yıl beklemesi gerekti.

Millî Cinâyât Koleksiyonu'nun atmosferi; eserde cin, peri gibi doğaüstü varlıkların kullanılması eseri polisiye olmanın yanı sıra, gerilim ya da korku türüne de yaklaştırır. Doğaüstü unsurlardan ve durumlardan beslenen korku edebiyatının mekâna dayalı ürpertici atmosferlerine; hayaletlerle dolu odalara, eski malikânelere, loş salonlara, vb. *Millî Cinâyât Koleksiyonu*'nda da rastlanır. Ancak Süleyman Sûdî ve Vasaf Kadri'nin asıl amaçladıkları akla ve mantığa aykırı görünen ancak halk arasında etkisini, dönem itibarıyla yoğun bir biçimde sürdüren cin-peri inancını akıl yoluyla çürütmektir. Romanın kahramanı polis memuru Siyah Pençe Hüseyin Bey ile yardımcısı Abdal Ahmed'in tüm çabaları, cin-peri hikâyeleri ile halkı korkutarak soyan çetenin gerçek niyetini ortaya çıkarmaktır.

Elbette *Millî Cinâyât Koleksiyonu*'nun kaleme alındığı

dönemin de eserin arka planını oluşturmada hayli etkili olduğu söylenebilir. Yazarlarımız, Trablusgarp ve Balkan Savaşı yenilgilerinin yarattığı olumsuz ve yılgın havayı; Batı'nın ünlü dedektifi Sherlock Holmes'a nazire yaparcasına, yürekli, yenilgiye uğratılmayan, zor durumlardan aklıyla kurtulmasını beceren Siyah Pençe Hüseyin Bey gibi Osmanlı-Türk kahramanları yaratarak telafi etmek istemişlerdir.

Didem Ardalı Büyükcarman

SÜLEYMAN SÛDÎ VE VASSAF KADRÎ HAKKINDA¹

1890 yılında, Kırım-Bahçesaray'da doğan Süleyman Sûdî, Bahçesaray eşrafından Süleymanzâde Abdullah Efendi'nin oğludur. Bahçesaray Rüşdiyesi ve Simferepol Rus Akademisinde öğrenim görmüştür. İstanbul'a geldikten sonra Vefa İdadisini bitiren Süleyman Sûdî'nin tespit edebildiğimiz ilk kitabı, 1911 yılında yayımlanan *İtalya Cenginin Akibeti* isimli eserdir. İkinci eseri ise Cemiyet Kütüphanesinin küçük roman serisinden *Şefika* adıyla çıkar. Süleyman Sûdî bu arada Azerî Kasım ve Hüseyin isimli iki kardeşin sahibi oldukları Cemiyet Kütüphanesinde tezgâhtarlık yaparak Bâb-ı Âli Caddesinde çalışmaya başlar. 1914 yılı Süleyman Sûdî'nin yayımlanmış eserleri bakımından en verimli dönemdir. S. Sûdî bu sene içinde irili ufaklı 24 eser yayımlar. Bu eserlerin içinde Moralizâde Vassâf Kadri ile ortaklaşa çıkardıkları *Millî Cinâyât Koleksiyonu* da vardır. Sonraki yıllarda *Şık mı?* isimli bir hikâye kitabından başka edebî türde telif eser vermediğini gördüğümüz Süleyman Sûdî Rusça Öğrenimi İçin *Elifba*, *Aile Takvimi* gibi daha çok ticarî sayılabilecek kitaplara imzasını atmıştır. 1914'te yayımladığı *Damad Beyim* isimli eseri 1918'de ikinci baskısını yapar. Süleyman Sûdî'nin 1915'ten sonra imzasını taşıyan eserlerin yok denecek kadar az oluşuna dayanarak bu yıldan itibaren yazarlığı bırakıp yayıncılık, dergi ve kitabevi yöneticiliği, müdir-i mesullük gibi meslekî faaliyetlerde bulunduğunu, basın mesleğinin ticari yönü ile ilgilendiğini düşünebiliriz. Süleyman Sûdî'nin yine bu yıllar içinde kuruluş tarihi 1908'e kadar uzanan Kitabhane-i Sûdî'yi, büyük

¹ Yazarların hayat hikâyeleri; Emin Nedret İşli'nin, "Kitabhane-i Sûdî Tarihçesi ve Süleyman Sûdî Bey", Mütferrika, Sayı: 4 (Kış 1994), s. 33-44 makalesi ile Erol Üyepazarcı'nın, Korkmayınız Mister Sherlock Holmes -Türkiye'de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü- I-II. İstanbul: Oğlak Yayınları, 2008 kitabından derlenmiştir.

ve güçlü bir yayınevi hâline getirdiği anlaşılmaktadır. Nitekim 1335/1919 senesinden itibaren neşrettiği kitapların kataloglarını yayınlamaya başlar. Üçüncü, dördüncü ve beşinci defter-i fihristin ön sözleri bazı kelime ve cümle değişiklikleri haricinde hep aynıdır. İlerleyen yıllarda kitap yayıncılığının dışında işlerle de ilgilenen Süleyman Sûdî'ye, Süleyman Süreyya isimli bir kişi ortak olur. Ortaklar çalışma alanlarını komisyonculuktan, fotoğraf malzemesi ithalatçılığına, likör satışından, kırtasiyeciliğe kadar geniş tutarlar.

Süleyman Sûdî yazarlık, yayıncılık işlerinin dışında basın hayatının diğer kollarını oluşturan gazete çıkarma, dergi sahipliği ve mesul müdürlüğü gibi faaliyetlerde de bulunur. Bazı kaynaklarda Süleyman Sûdî'yi 1913 senesinden 1923 senesine kadar çeşitli isim ve konularda yayınlanmak amacı ile imtiyaz hakkı alınmış on beş derginin sahibi-i imtiyazı veya müdir-i mesulü olarak görürüz. Bir kısmı izin alınmakla birlikte yayımlanamadığını sandığımız bu dergilerden bazılarının ise yayınlanırken başka kişiler tarafından çıkarıldıklarını tespit ediyoruz.

1918 yılında kurulan “Kırım Müslümanları Cemiyeti”nin de kurucuları arasında yer alan Süleyman Sûdî, 1334/3 Mayıs 1918 tarihinden itibaren *Kırım Mecmuası* isimli bir dergi çıkarmaya başlar. İdare yeri Bab-ı Âli'de Sûdî Kitabhanesi olarak gösterilen bu dergi on beş günlüktür. Mayıs 1335/Mayıs 1919 tarihinde kapanan dergi ancak 23 sayı çıkabilmiştir.

Süleyman Sûdî eserlerine değişik imzalar atmış bir yazardır. Özege kataloğunda Sûdî Himmetzâde, Kırmımlı Sûdî Süleymanof, Sûdî Süleymanof, İdus Namyelüs, S. Sûdî Himmetzâde gibi değişik imzalarına rastlanır. Süleyman Sûdî, Himmetzâde imzasıyla on tane halk hikâyesi ve letaif kitabı türünde eser yayımlamıştır. Bu eserlerin içinde Bekri Mustafa gibi üç baskı yapan hatta Ermeniceye çevrilenleri de vardır. Süleyman Sûdî'nin baba adının Abdullah olması nedeniyle eserlerinin bazılarını S. Abdullah Himmetzâde şeklinde im-

zalamıştır. Ölüm tarihi kesin olarak tespit edilemese de 1933 senesinde vefat ettiği sanılmaktadır.

Moralizade Vassaf Kadri'nin yaşamı, doğum ve ölüm tarihleri hakkında ne yazık ki elimizde kayda değer bilgi bulunmamaktadır. Ömrünün bir kısmını Balkanlarda geçiren yazarın büyük bir şans eseri eserleri bugüne ulaşmıştır. II. Meşrutiyet sonrası *Mukaddime-i İnkılâp*, *Sultan Murat*, *Yıldız Faciaları*, *Çakıcının İlk Kurşunu* adlı tiyatro oyunlarını kaleme almış ayrıca *Hırsız Feneri*, *Kadınlar Komitesi*, *Melekper*, *Şimal Rüzgârı*, *Safiye*, *Çarşamba Karısı*, *Gizli Define*, *Meyhanecinin Kızı*, *Hint Yıldızı*, *Meçhul Konak*, *Rauf'un Geceleri*, *Kızıl Sultan*, *Yetime* adlı romanlarını yayımlamıştır.

CEMİYET KÜTÜPHANESİ TARAFINDAN
NEŞR OLUNAN
MİLLÎ CİNÂYÂT KOLEKSİYONU

Muharrirleri:
Vassaf KADRİ - Süleyman SÛDÎ

Nâşiri: Cemiyet Kütüphanesi
Vakâyi-i hârikulâdegî

Birinci Tab

1330

KANLI PERİ

Mukaddime¹

TEKEMMÜLÂT-ı medeniye ve ictimaiye² bir millet efradı³ içinde terakkiyât-ı sınıâiye ve fikriyeyi⁴ intâc edeceği⁵ gibi hayat-ı ictimâiyenin⁶ safahât-ı şuûnunu⁷ mu-savver⁸ gayet feci, cinai, sevdavî, kanlı tablolarla tersim eyler.⁹ Yirmi sene zarfında İstanbul'da vuku bulup henüz safahât-ı matbuata geçmemiş olan nice vukuât-ı garibe ve acîbe¹⁰ vardır. Ne kadar esrarengiz cinâyât¹¹ vuku bulmuştur. Bu cinayetlerin kısm-ı azamı¹² kadın yüzündendir. Paraya tam¹³ ve tehevvue¹⁴ mağlup olan cinayetler de yine kadın yüzündendir. Hâlbuki bu "Cinâyât Koleksiyonu" şimdiye kadar görülmemiş ve işitilmemiş esrar-alûd¹⁵ vakâyi-i cinâiye¹⁶ ve vakâyi-i harikanın¹⁷ mirât-ı inikâsıdır.¹⁸

Milletimizin aynı zamanda terakkiyât-ı fikriyesini¹⁹ de tamamıyla tasvir edecektir.

¹ Ön söz.

² Medeniyetin ve toplumun ilerlemeleyi.

³ Bireyleri.

⁴ Düşünsel ve sanatsal ilerlemeyi.

⁵ Meydana getireceği.

⁶ Sosyal hayatın.

⁷ İşlerin safhalarını.

⁸ Tasvir olunan.

⁹ Resmeder.

¹⁰ Acayip ve garip olaylar.

¹¹ Cinayetler.

¹² Büyük kısmı.

¹³ Düşkünlük.

¹⁴ Düşünmeden hareket etmeye.

¹⁵ Esrarlı.

¹⁶ Cinayet vakaları.

¹⁷ Harika olayların.

¹⁸ Aksettiği aynadır.

¹⁹ Düşüncelerinin ilerlemesini.

Birinci kitabı teşkil eden *Kanlı Peri* ile ikinci kitabı teşkil eden *Kara Cadı* ve temadi eden²⁰ kitaplar harika nevin-den vakâye masdar olacaktır.²¹

Birçok defalar biz bu hususu not ahz ederken²² titredik, hayretlere dûçâr olduk.²³

7 Şubat Sene 1327
Vassaf Kadri S[in]. Sûdî

²⁰ Devam eden.

²¹ Kaynaklık edecektir.

²² Alırken.

²³ Yakalandık.

Kanlı Perinin Memleketi

HER gün üzerinde gezdiğimiz, yaşadığımız, dolaştığımız İstanbul'un içinde gizli bir memleket vardır ki bu memleketi hiç kimse şimdiye kadar bilmez ve hatırına bile getirmez. İstanbul'un içinde gizli bir şehir... Bu şehrin şimdiye kadar malum olmaması taaccübe²⁵ şâyân²⁶ değildir. Lakin İstanbul'un her yeri malum... İçinde yaşayan insanlarca bu payitahtın her tarafı gezilmiş, dolaşmış. Hiç... Katiyen hiçbir yeri meçhul kalmamıştır.

Fikrimizi biraz dolaştıralım. Bildiğimiz İstanbul evvela... Üsküdar ciheti, Kadıköy'ü var. İstanbul ciheti malum... Galata, Beyoğlu ciheti Kâğıthane'ye kadar malum...

Fakat böyle değildir. Şimdiye kadar hiç kimsenin girmediği, gezmediği, görmediği gizli bir şehir vardır. Bu da yeraltında âsâr-ı atıkadan²⁷ madûd²⁸ bir şehirdir. Seyyahların girip gezdiği yer burasıdır. Bu şehirde insanlar yaşıyor. Arabalar geziyor. Aileler oturuyor. İnsanlar, çocuklar, kadınlar bir şehirde ne varsa -fakat ibtida²⁹ bir surette bu şehirde vardır. Bu şehri kimse bilmez demiştik. Evet, oturanlar her türlü vergiden muaftır. Mezaristanları vardır. Yalnız müthiş bir kusuru varsa o da bu şehirde doktor yoktur. Avukat bulunmaz. Bu şehir mahsul vermez. Bu kusurlardan maada³⁰ her şeye maliktir.

Bir de içinde yaşayan ahali, dünyanın en zengin insanlarıdır. Bunların bir kısmı milyonerdir. Evet, İstanbul'un

²⁴ Giriş.

²⁵ Meraka.

²⁶ Uygun.

²⁷ Eski eserlerden.

²⁸ Sayılmış.

²⁹ İlkel.

³⁰ Başka.

gizli şehrinde tavattun eder.³¹ Afrika'daki çöllerdeki meçhul araziye keşf ile iftihar eden seyyahlar, filhakika³² İstanbul'da böyle gizli bir mahal olduğunu bilirler lakin onların da bu husustaki malumatları pek mahdûddur.³³ Mesken olduğunu bilmezler. İşte bazı vakâyi-i hârikulâde³⁴ bize bu şehrin meskûn³⁵ ve her şeye malik ve milyonların mutavattın³⁶ olduğu müthiş bir şehir olduğunu anlattı.

Bu şehir, İstanbul semtindedir. Sultanahmet'ten, Ayasofya'dan Topkapı'ya kadar ne kadar vüsatlı³⁷ bir arazi varsa bu şehir de o kadardır. Sath-ı bahreden³⁸ irtifal³⁹ iki metredir.

İşte bu şâyân-ı hayret-i hârikulâde⁴⁰ şehrin nerede olduğunu ve içinde yaşayan insanların hayat-ı hususiye ve içtimaiyelerini⁴¹ bize bu vakâyî sırasıyla takip olunduğu vakitte anlatacaktır.

Hırsız ve Bir Teklif

Bir gece saat yediyi geçiyordu. Cevahir⁴² bedesteninde oldukça büyük bir şöhrete malik olan Agop Ağa sıcaktan uyuyamadı. Zavallıyı sivrisinekler son derecede izâc eylemişti.⁴³ Kalktı, kaçındı. Mumu yaktı. Bir müddet tahtakularını aradı... Öldürdü.

“Ah,” dedi. “Bizim Toto Paşabahçe'ye gitti. Beni yalnız

³¹ Oturur.

³² Gerçekten.

³³ Sınırlıdır.

³⁴ Harika olayların.

³⁵ Oturulan.

³⁶ Oturduğu.

³⁷ Geniş.

³⁸ Deniz yüzeyinden.

³⁹ Yüksekliği.

⁴⁰ Hayret edilmeye değer.

⁴¹ Özel ve sosyal hayatlarını.

⁴² Mücevher.

⁴³ Bunaltmıştı.

bıraktı. O, şimdi orada fosur fosur uyuyor. Ey tavukların su içerken baktıkları yaradan, bu tahtakurularını neden yarattın? Sivrisinekleri neden başımıza musallat ettin,” diyordu.

Saat yedi buçuğu geçti. Mum da sönmeye yüz tutmuştu. Artık sabah oluyordu. Kaz, başını uzatır gibi yataktan boynunu uzatarak mumu söndürdü. Yan tarafına döndü. Başını yastığa koyacağı vakit, içeri odada bir gürültü işitti. Kulak kabarttı. Çünkü Agop Ağa'nın cevahirci⁴⁴ mesleğine girdiği günden beri her tarafı kulak kesilmişti.

Gürültü elan⁴⁵ devam eyliyordu. Mumu yaktı. Vücudunu bir titremek istila eylemişti. Bulunduğu odadan diğer odaya geçilecek olan kapıyı açtı. Kapıyı açarken hırsız kaçsın diye birkaç kere öksürdü. Yanında bir adam varmış gibi:

“Veriniz benim tabancamı. Şu bacağıma da ver havan topuna da barut doldur,” diyordu.

Lakin gürültü eksilmemişti.

“Mutlaka kedidir,” dedi.

Kapıyı açtı. Odanın ortasında Agop Ağa'nın cevahir torbaları yığılmış, meşin ilmeklerin uçları birbirine bağlanmış öylece duruyordu. Agop Ağa titremeye başlamıştı. Fakat biraz korkusu zail oldu.⁴⁶ Cevahir torbalarına baktı; yerinde duruyordu. Oda kapısı yalnız açılmış, açık duruyordu.

“Hırsız kaçmıştır,” dedi. “Şimdi arkasından bağırarak çağırmak fayda vermez.”

Yatak odasına geçti, yeşil renkli el lambasını yaktı.

“Helal mala ne olur,” dedi. “Allah acıdı... Biz kulluk edemiyoruz... Yoksa...” diye son cümlesini de söyledi.

Tekrar cevahir torbalarının bulunduğu odaya girdi. Torba, açık olan kapının ta ağzına kadar gelmişti.

⁴⁴ Kuyumcu.

⁴⁵ Hâlâ.

⁴⁶ Azaldı.

“Birdenbire tersim döndü,” dedi.

Gazı masaya bıraktı. Kapının önünde bulunan torbalara doğru gitti. Torbalar, kendi kendilerine sofaya doğru gidiyordu.

“Yaradanım Allah. Bu ne hâldir ki benim başıma geliyor,” dedi.

Agop Ağa'nın her tarafından sulu terler boşanmakta idi. Elinde lambayı tutmakta olduğu hâlde sofaya çıktı. Bu sefer cevahir torbası tıkr tıkr merdivenden aşağı iniyordu. Agop Ağa, hemen odaya kaçtı. Kapıyı kapattıktan sonra yanındaki komşunun duvarına olanca kuvvetiyle vurmaktaydı.

“Baron Artin... Baron Artin...”

Agop Ağa, belki yirmi defadan ziyade bağırmişti. Nihayet bir kız ses verdi:

“Askısa⁴⁷ Baron Agop,” dedi. “Deli oldun sen bu gece.”

Agop Ağa tepine tepine:

“Agavini, Baron Mihrani yahut Artin'i uyandır. Bizim evde bir şeyler var. Gelsin,” dedi.

Komşusunun yanındaki pencere açıldı. Artin başını dışarı çıkararak:

“Ne var Agop Ağa,” dedi. “Sen delirdin.”

Agop Ağa hemen camı kaldırdı. O da başını pencereden çıkararak:

“Bizim cevahir torbaları gidiyordu,” dedi.

“Zo,⁴⁸ nereye gidiyor? Hırsız mı gelmiş?”

“He...”

“Ee sen adam değilsin? Hırsız neden tutmadın? Bunun kadar ehemmiyetsiz şey olur...”

“Olmaz ama ben yapamadım. Bilemem... Kuzum Artin gel sen de hırsız beraber tutalım.”

“Ben hırsız tutmaya yemin etmişimdir Agop Ağa, ye-

⁴⁷ Ermenice, “anladık” manasında bir kelime [e. n].

⁴⁸ Ermenicede konuşurken cümle başına konan kelime [e. n].

minli olmasa idim, iki parmağımla on tanesini yakalardım.”

“Ben ne yapayım şimdi?”

“Arkasından git tut.”

“Beni vurursa?”

“Ne vuracak be. Martin, mavzer, filinta, mitralyöz yok mu?”

“Nedir onlar saydığın?”

“Ne olacak bildiğimiz tabancanın ağa babası, anası, dayısı, ağbisedirler.”

Agop Ağa, başını pencereden Artin’e doğru daha uzatarak:

“Bizde ekmek bıçağı bile yoktur. Şey aman Baron Artin, bizim çocuğun pergel takımında büyük pergeli varsa onunla bir şey yaparım ne dersin?”

“Elbette.”

“Ee sen gelmezsin? Canım tutma, yalnız aşağıda bulun. Ben tutarım, mademki yeminin vardıysa...”

“Tutmaya yeminim var. Bırak ki yüzünü görmek istemem. Çok hiddetliyim elimden bir vukuat çıkarsa, herifçi-oğlunun anası babası varsa yazık olur.”

“Baron Artin, gel eyleme şu kapıdan gir, bana yardım et. Bilirsin, elmaslarım on bin liralıktır ne...”

Artin:

“Agop Ağa, bir meteliklik kahve ısmarlamazdın bize bilirsin, şimdi de on bin liradan bahsediyorsun.”

Agop Ağa başını pencereden içeri aldı. Bütün cesaretini toplayarak sofaya çıktı.

“Hırsız kaçmıştır. Bu herifçi-oğlu benden de cesur değildir ya,” diyordu.

Sofaya çıktığı vakit karşısında kırmızı bir atkıya sarınmış genç bir kız görmüştü. Birdenbire titredi.

“Sen hırsızısın,” dedi.

Genç kız vakur-âmiz⁴⁹ bir tavırla:

“Evet,” dedi.

“Zo, kızdan hırsız olur. Yoksa sen perisin, cinsin ne-sin?”

Genç kız, kaşları çatık, vechi⁵⁰ durgun bir hâlde bir iki adım Agop Ağa’ya yaklaştı:

“Bana Kanlı Peri derler,” dedi.

“Belli fakat benden ne istersin? Ben sana bir şey yaptım? Sen benim elmas torbanı götürüyorsun.”

“Ben elmas torbanın içinden kendime lazım olan şeyleri aldım öbürlerini sana bıraktım fakat buna mukabil senden bir hizmet beklerim.”

“Zo, ağzını öpeyim peri kızı, sen ne insan evladı imişsin. Ne istersen söyle, ben Toto’dan iştirdim yüreği temiz olanda siz ilişmez imişsiniz?”

“Öyle ise odaya girelim de sana bazı şeyler söyleyeceğim.”

Agop Ağa, titremekte elan devam ediyordu. Arkasını döndü odaya tevcih etti:⁵¹

“Gel kızım,” dedi. Her tarafım kulak kesilmiştir seni dinlemeyim de kimi dinleyeyim.”

Agop Ağa ile peri kızı odaya girdiler. Agop Ağa lambaları konsolun üzerine bıraktı, bu sırada peri kızı da Agop Ağa’nın yatağının karşısındaki kanepeye vakur-âmiz bir tavırla oturmuştu. Agop Ağa, titremekte olan vechini kıza teveccüh etti:⁵²

“Kızım!” dedi. “Evvla bana söyle, senden bir ziyan beklemem he mi?”

“Benden sana hiç ziyan dokunmaz, yalnız senden bir hizmet beklerim. Ben senin elmas torbanı aldım, içinden

⁴⁹ Ağırbaşlı.

⁵⁰ Yüzü.

⁵¹ Yönelmiş.

⁵² Döndü.

bir iki tanesini aldım öbürlerini sana bıraktım. Şimdi benim gayet müşkil bir işim var. O hizmeti görmek lazım. Sana büyük bir iyiliğim dokunacaktır. Eğer görmez isen hayatın tehlikededir.”

“Görülecek bir iş ise görürüm kızım.”

“Evet! Görülecek bir iştir. Benim validem doğuracaktır. Hani kadınları doğurtan bir doktor vardır. Bilir misin?”

“He. İşte bizim mahallede Toto Gavroç, halis ebedir kızım.”

“Öyle kadın ebesi istemiyorum, hani erkek ebeleri vardır, âlâtları⁵³ vardır.”

“Lavtadır⁵⁴ nedir?”

“Evet, senden bir lavta isterim. Bunu bugün bulacaksın.”

“Bulayım, kolay bir iştir bu. Lakin nereye gidecek?”

“Ha işte orası mühimdir. Sen lavtayı buraya getireceksin. Burada ben onun gözünü bağlayacağım, alâtlarıyla beraber onu alıp götürreceğim.”

“Nereye kızım? Sizin memleket buradan pek çok uzaktır?”

“Ona karışma sen. Bir saate onu ben götürürüm, vazifesini icra ettikten sonra yine buraya getiririm.”

“O bir saat içinde lavtanın ödü patlar ölürse?”

“Sen lavtaya bu hususu anlatacaksın, biz ona iyilik edeceğiz hiç korkmasın.”

“Sizin memlekete gitmek için yol vardır, şimendifer vardır nedir?”

“Hiçbir şey yoktur, o, hiç zahmetsiz gidecektir.”

Agop Ağa bir müddet düşündü. Bütün vücudu titremekteydi. O sırada, fecri⁵⁵ tebşir eden,⁵⁶ horozların sada-

⁵³ Aletleri.

⁵⁴ Rumca, erkek ebe [e. n].

⁵⁵ Şafağı.

⁵⁶ Müjdeleyen.

sı arasında Gedikpaşa yokuşundan son devrini icra etmiş olan bekçinin kalın sopasının taşlara temasından hasıl olan sadalar aksetmekte idi. Kanlı Peri, bir müddet odanın etrafında gözlerini gezdirdikten sonra:

“Bana bak,” dedi. “Ben artık burada çok duramam gece saat birde buraya geleceğim. Lavtayı burada hazır bulmaz isem, elmas çantanın gittiği gibi evinden de olursun canından da olursun anladın mı?”

Peri kızı son cümleyi ikmal ettikten⁵⁷ sonra:

“İşte ben gidiyorum,” dedi. “Bu gece saat birde geleceğim.”

Kanepeden kalktı, bir iki kere iki yan tarafına sendeler gibi vaziyetler göstererek oradan dışarı çıktı.

Hırsız Arayalım

Agop Ağa bir müddet olduğu yerde uyuşmuş gibi bir hâlde kaldı. O sırada pencereden başını uzatmış olan komşu Artin, muttasıl⁵⁸ bağırmakta idi:

“Agop Ağa! Agop Ağa!”

Bir müddet sonra Agop Ağa, yatak odasının penceresini açtı başını çıkardı:

“Ne istiyorsun Baron Artin,” dedi.

“Kapıyı aç da biz gelelim, hırsız kim oluyormuş be!”

“Ne hırsız, şimdi kaçtı evveli aklın neredeydi Baron Artin! Hem gelen hırsız değil başka bir şey.”

“Sen rüyada mı idin Agop Ağa? Hırsız var, diye bar bar bağırıyordun.”

Bu sırada kapının önünde beklemekte olan bekçi:

“Agop Efendi, Hırhız varsa gelin de bakah,” diyordu.

“İstemez Bekçi Baba. Evveli sen nerede idin? Başıma hâller geldi. Şimdi istemez işinize gidin,” dedi.

⁵⁷ Tamamladıktan.

⁵⁸ Durmadan.

Agop Ağa başını pencereden içeri aldı. Düşündü taşındı: “Lavtayı ne yapalım, nerede bulalım?” diyordu. “Fakat biraz uyuyayım,” dedi.

Yatağa yattı. Bir saat evveli sivrisinekten uyuyamadığı gibi şimdi de merakla korkudan gözüne uyku girmiyordu. İki tarafına döndü, zihnini, bin türlü endişe istila etmişti. Peri kızının karşısında bulunduğu sırada ondan o derece korkmamıştı, lakin şimdi hayalini gözünün önüne getirdikçe çıldıracak gibi oluyordu. Biraz sonra kalktı, giyindi, dışarı çıktı. Alt kata indiği vakit, aşağıdaki kapıların cümlesini açık bulmuştu. Mutfağa baktı, onun da kapısı açıktı, büyük kuyunun kapağı da açıktı. Tel dolaba baktı, topik⁵⁹ tabağından başka ne kadar yemek varsa yenmiş, karıştırılmış idi.

“Zo,” dedi. “Bu periler ne kadar pisboğazdır.”

Sonra mutfağın kapısını kapadı, Lavta Keresteciyan’ın hanesine gitti. Vakit pek erken idi. Güneş henüz tulû etmeye⁶⁰ başlamıştı. Kapıyı, birkaç kere hızlı hızlı vurdu. Kapı açıldıktan sonra kendini, Keresteciyan’ın yatak odasına atmıştı:

“Doktor Efendi,” dedi. “Kalk, uyuyacak zaman değildir. Çocuk alacaksın.”

Keresteciyan sersem sersem yatağından doğrultu, pür telaş bir hâlde elan titremekte olan Agop Ağa’ya bakarak:

“Ne var ki,” dedi. “Sizin Toto’nun küpünde bir şey vardı!”

“Canım doktor, bizim Toto’yu karıştırma, sen bir çocuk alacaksın işte o kadar.”

“Kimin çocuğudur canım. Piçtir nedir!”

“A doktor! Benim başıma uzun bir mesele geldi. Şimdi hülâsaya vaktim yok. Şimdi sen, kaç lira istersin ki bir çocuk alasın!..”

⁵⁹ Tahin, nohut, patates ve soğanla yapılan bir tür meze [e. n].

⁶⁰ Doğmaya.